

2006/10. szám

Geopolitikai Tanács Közhasznú Alapítvány

Műhelymunkák

A NATO új feladatai Afganisztánban
- a nemzetközi együttműködés új formái
a terrorizmus elleni küzdelemben -

Dr. Katona Magda Nasrin
a politikatudomány kandidátusa

1./ Az ISAF erők létrejötte

A bonni konferencia rendelkezett az afganisztáni rendezést elősegítő Nemzetközi Biztonságot elősegítő Erők (ISAF) felállításáról, amit az ENSZ BT 2001. december 20-i, 1386, ill. 1402-es határozata hagyott jóvá. Noha ENSZ jóváhagyással került felállításra Kabulban és környékén, nem kéksisakos misszió.

Magyarok az ISAF 3 -tól vesznek részt, 2003 elején érkezett az első 37 magyar egészségügyi és egy összekötő, valamint egy sajtótiszt. Magyar orvos kezelte Zahir sahot, a volt uralkodót. A magyar orvosok szaktudása nemzetközi elismerést váltott ki az ISAF keretein belül is. A NATO főparancsnokság Portugáliából Kabulba helyezését követően 2004 nyarától törzstisztek, 2004 nyarától mélységi felderítő zászlóalj és CIMIC tisztek, légi irányítók és néhány más szakember is részt vesz az ISAF tevékenységében.

Délen az ISAF tevékenysége kiegészül a koalíciós erők Tartós Szabadság Hadműveletével (Operation Enduring Freedom), amelyek amerikai vezetéssel harcolnak a fegyveres ellenálló csoportok erőivel.

2./ NATO parancsnokság alatt PRT-kben

További ENSZ BT jóváhagyás tette lehetővé az ISAF felelősségi területének kiterjesztését a fővároson kívüli területekre. Ennek célja, hogy a Tartományi Rekonstrukciós Csoportok (Provincial Reconstruction Team) mcarthuri modellje rendszerének kibővítésével elősegítsék a kormány fennhatóságának kiterjesztését. A PRT koncepciót a Tartós Szabadság Hadművelet hadszíntéri parancsnoksága kezdeményezte 2003 elején azzal a céllal, hogy katonái az együttműködés jobb formái alakítsák ki a helyi lakossággal. A PRT-k katonai részlegei tevékenységükkel szavatolják a biztonságot, együttműködve, a polgári részlegeknek segélyműveletekhez, a rekonstrukciós tevékenységhez valamint a helyi közigazgatás beindításához.

A PRT multinacionális, különböző szervezetek civil és katonai képviselőiből álló szervezet, amelyet mindig az alkalmazási terület sajátosságainak megfelelően alakítanak ki, tehát eltérő képességekkel és kapacitásokkal rendelkeznek. A PRT-k szorosan együttműködnek az afgán kormányzati szervekkel, az ENSZ különböző helyi szervezeteivel és más, nem kormányzati szervekkel, NGO-kkal.

A NATO 2004 júniusában az isztambuli csúcson döntött róla, hogy átveszi az ISAF afganisztáni misszióját, azt kiterjesztve Kabulon kívülre. Ez a NATO első, működési területén kívül, ráadásul Európán kívüli ilyen akciója az új nemzetközi biztonsági kihívásokra, illetve a közvetett és közvetlen biztonság új definícióira reagálva. A NATO működési területén kívüli szerepvállalása azóta is viták tárgya a szervezetben belül. A NATO szerepvállalása körüli nézeteltérések uralták a február 4-én Münchenben tartott biztonságpolitikai konferenciát. Mind a megnyitó beszédet tartó Angela Merkel német kancellár, mind pedig Donald Rumsfeld amerikai védelmi miniszter úgy vélekedett, hogy a katonai szövetség nem korlátozhatja tevékenységét saját területére. Ehelyett tevékeny szerepet kell vállalnia a nemzetközi problémák, így elsősorban az iszlám terrorizmus elleni harcban. Ezzel szemben a francia védelmi miniszter, Jaap de Hoop Schefferrel, a szövetség főtitkárával egyetemben úgy vélekedett, hogy a NATO-nak meg kell maradnia tulajdonképpeni felelősségi területein, Európában és Észak-Amerikában. Merkel felszólalása jelentős változást jelez. Egy évvel korábban elődje, Gerhard Schröder kancellár még a franciákkal összefogva a szervezet átalakítása mellett állt ki.

Már az isztambuli döntést megelőzőn, az előzetes terveknek megfelelően, a NATO Katonai Bizottsága 2004. február 27-én tárgyalta meg az ISAF működési területének kiterjesztésére vonatkozó tervét, mely szerint az ISAF biztonsági zónát alakított ki az ország északi területein. Az első fázisban északon 2004. július 1-ig átvette a Balkh tartomány központjában Mazár-i Sarifban és Fariáb tartomány központjában Maimanában működő brit, valamint a Baghlán tartomány központjában Pul-i Khumriban működő PRT-eket. 2004. október elsejéig pedig két új német PRT-t hozott létre Kunduzban és Badakhsán tartomány központjában Faizábádban. Kunduzba német

parancsnokság alá került huszonöt magyar gépesített lövész.

A PRT-k eredeti számának alacsony szinten 150-200 főben meghatározásánál nem vették figyelembe, hogy a nyugalmasabbnak tartott északra is áttérjedhetnek a felkelők merényletei és etnikai milíciák csatározásai kereszttüzébe is kerülhetnek a PRT-k. A felkelés sújtotta délen, illetve az északon is rosszabbodó helyzet tükrében ma már nyilvánvaló, hogy a déli kiterjesztés során nagyobb, 500-1000 fős PRT-kkel kell számolni.

A második, nyugati kiterjesztésű fázisban a koalíciótól átvette a bamiáni új-zélandi, a Parván, Herát és Farah tartományokban működő amerikai PRT-eket, Ghór tartomány központjában Csakcsaranban és Badghisz tartomány központjában Kala-i Nouban új PRT-eket állított fel. A nyugati zóna parancsnokságát a spanyolok látják el Herátban. Ghórban a litvánok állítottak fel PRT-t.

A déli kiterjesztés során a britek az amerikaiakat felváltva Helmand tartomány központjába Laskargáhba költöznek Mazárból, ahol az északi zóna német parancsnoksága kap helyet. A NATO csapatnövelésnek 9.000 főről 15.000 főre, meg kell haladnia az amerikai csapatkivonás ütemét. A jelenlegi 16.000 katonából 2006 első félévében 2.500 amerikai katona, év végéig pedig összesen 4.000 amerikai katona hagyja el Afganisztánt. *A Bush-kormányzat pedig lehetőséget lát rá, hogy a csapatkivonással visszaszerezze hazai népszerűségét még akkor is, ha az ellenség korántsem lett legyőzve.*

Helmandban mintegy háromezer brit katonát állomásoztatnak. 2006 közepéig összesen 5.700 katonát fognak Afganisztánban állomásoztatni, hároméves telepítési terv része gyanánt. A kanadaiak 2005 őszén már kiürítették dél-kabuli, Camp Julian bázisukat és elhelyezkedtek Kandahárban. A hollandok baghláni PRT-jüket a magyaroknak szeretnék átadni. A tervek szerint Uruzgán tartomány központjában Tarin Kotban veszik át az amerikai PRT-t. Nimroz tartomány székhelye Kalat amerikai bázisa szintén az ISAF-hoz kerül.

- a nemzetközi együttműködés új formái a terrorizmus elleni küzdelemben -

A negyedik, keleti irányú kiterjesztésre 2006 második felétől kerül sor, amikor a Deh Ravod-i, ghazni, a Paktia tartománybeli gardezi, a khoszi és a Paktika tartománybeli Serána bázisokat vennék át az amerikaiaktól, valamint a Nangarhár tartománybeli dzsalálábádi és a Kunár tartománybeli aszadábádi PRT-ket a koalíciós erőktől.

A PRT-k tevékenységének támogatására Előretolt Támogató Bázisok létesültek Kabulban, Mazar-i Sarifban, illetve Kandahárban. Feladatuk a PRT-k támogatása, védelme, ami gyorsreagálású század és tábori kórház, támadó- és egészségügyi kiürítő helikopterek alkalmazását, valamint regionális logisztikai és szállítási feladatok ellátását jelenti.

Déli kihívások

A NATO tagállamok védelmi miniszterei 2005. november 11-én döntöttek arról, hogy kiterjesztik afganisztáni tevékenységüket az ország északi részét követően 2006 során az ország déli részére is. A 2006. január 31-február 1-e között megtartott londoni konferencia határozata értelmében az ISAF-NATO erők afganisztáni jelenlétét 2010-ig meghosszabbítják. Karzaí elnök legalább egy évtizedre tette a nemzetközi erők jelenlétének szükségességét. Ezzel szemben az iráni külügyminiszter kifogásolta, hogy a londoni csomag nem jelöl meg végső dátumot és nem rendelkezik csapatkivonási ütemtervről.

Feladatukul szabták az afgán nemzeti hadsereg kiképzéséhez (csak 2010-re érhetik el azt a hetvenezres létszámot, amit már a bonni konferencia 2005-ig célul tűzött), valamint a rendőri erők képzéséhez való hozzájárulást (akiknek a jelenlegi 37.000 főről 2010-re el kell érniük a 62.000 főt). Jelenleg ugyanis a kiképzett és alulfizetett, vagy kifizetetlen katonák tüstént átigazolnak valamelyik hadúr milíciájához. Ezeknek lefegyverzése sem történt meg, az un. DDR program keretein belül a hadurak megszabadultak amortizálódott régi fegyvereiktől, a kábítószer-tőkéből újakat vásároltak a feketepiacon. A DDR program ugyancsak arra jó volt, hogy megszabaduljanak a

marxista rezsimek számos szakképzett tisztjétől, orvosoktól is. A milíciák lefegyverzésének új határideje a londoni csomagterv értelmében 2007. Ezt a feladatot a londoni terv egyedül az afgán kormány feladatául tűzte. Legalább tízezer illegális fegyveres csoport van. Egyesek parancsnokai regionális hatalmi tényezők (más szóval hadurak), mások kormánytagok vagy országgyűlési képviselők. Két év alatt egymaga nem lesz képes az afgán kormány megszabadulnia tőlük.

Ez új feladatokat igényel, míg a koalíciós erők a Tartós Szabadság Hadművelet keretében a felkelők ellen harcolnak, a NATO-ISAF erői feladata Afganisztán határőrizete és a kábítószer termelés és kereskedelem elleni küzdelem. Új típusú kihívás, hogy az Al-Káida külföldi harcosai, a terrortámogató külföldi szomszédok, a helyi felkelők és drog-kartellek egyesítették erőiket. Ám a NATO vonakodik kábítószer-elleni műveletekbe bocsátkozni, és a leghatározottabban nem vállalja fel a határőrizetet. Inkább végez stabilizáció-, mintsem krízismenedzselést. Biztonsági ütközőt alkot, hogy mögöttes az afgán nemzeti haderő és rendőrség képes legyen megerősödni. Mindez mindenekelőtt a békefenntartó tevékenységre felhatalmazott NATO-ISAF erők és a Tartós Szabadság Hadműveletet délen folytató koalíciós erők tevékenységének szorosabb összehangolását, s a NATO-ISAF erőinek a békefenntartás mellett békekikényszerítő műveletekben is részvételét. Ez a helyzet a kompetencia területei tekintetében ürt eredményezhet, amelyet kihasználhatnak a konfliktus kül- és belföldi haszonélvezői. Ezzel egy időben, a NATO-ISAF erőinek létszáma 9000 főről mintegy 15.000 főre növelendő. E növekedés ütemének meg kell haladni az ugyancsak 2006-ban megkezdődő amerikai csapatkivonás ütemét.¹

Délen viszont a hagyományos rendfenntartó, rekonstrukciót biztosító feladatokon kívül merőben más problémákkal szembesülnek: egyre inkább eszkalálódó, iraki-stílusú merényletekkel terhes gerillaháborúval és a kábítószertermelés- és -kereskedelemmel. Az

¹ 2006. tavaszán 2.500, év végéig összesen mintegy 4000 amerikai katona kerül Afganisztánból kivonásra. Ezzel a Bush-adminisztráció belföldi támogatottságát szeretné növelni az iraki fiaskó ellensúlyozására, míg a demokraták harmincezerre növelnék az Afganisztánban állomásozó amerikai csapatok létszámát a nemzeti gárda és a hadsereg tartalékosainak mozgósításával, ezáltal töltenék fel a hiányos képességeket, ugyanis az amerikai hadseregnek jelenleg nincsenek elegendő harcoló dandárai az iraki és afganisztáni 12 havi rotáció fenntartására.- mutatott rá William Perry, a Clinton-kormány egykori védelmi államtitkára és Madeleine Albright volt külügyminiszter.

- a nemzetközi együttműködés új formái a terrorizmus elleni küzdelemben -

ujjászerveződő tálibok, a visszatérő Al-Káida és korábbi ellenfeleik, a hatalomba visszaelemelt hadurak összefogtak egymással és a nemzetközi bűnözői szindikátusokkal és a kábítószer-bevételekből finanszírozzák a felkelést.

Afganisztán 2005-ben a világ ópiumáttermelésének 87 %-át adta, mintegy 4.1 millió tonnát, mintegy 2.7 milliárd dolláros bevételre téve szert, ami a GDP-nek mintegy 52 %-a. Sőt, ma már 3.9 milliárd dolláros bevételről beszélnek. A nyersópium ára az utóbbi évtized során Afganisztánban 23 dollárról 350 dollár között mozgott. 2005-ben átlagosan 102 dollár volt kilója. Egy parasztgazdaság átlagtermése ugyanebben az évben 39 volt. 309.000 gazdaságon mintegy kétmillió paraszt- az összlakosságnak mintegy 8.7 %-a - foglalkozik ópiummák termelésével, nem számítva az idénymunkásokat.

Helmand, Zábul, Kandahár és Uruzgán tartományok a legnagyobb kábítószer-alapanyag termelők. Egyre nagyobb mérvű a hazai feldolgozás, Afganisztánban 2005-ben mintegy 420 000 tonna heroint állítottak elő. A hagyományos pakisztáni-iráni útvonalakon kívül tadzsikisztáni, üzbegisztáni és türkménisztáni (Heráton és Iránon át) új útvonalakon a posztszovjet térségen át jut Európába. Noha tavaly a vetésterület mintegy 20 %-kal csökkent, a kedvező időjárás, jó termés miatt ez csak 2.5 %-os csökkenést eredményezett a 2004-es terméshez képest.

Egyre növekvő probléma a belföldi fogyasztás. Ma már mintegy 900 000 kábítószerfüggő van az országban, a lakosságnak mintegy 3.8 %-a, s ebből ötvenezernyi heroinista. Az afgán ideiglenes kormány 2003. október 20-án elfogadta a kábítószerellenes törvényt, amely szigorú büntetést helyez kilátásba a kábítószer-termelésben és csempészettel részt vevőkkel szemben, noha ennek igen nehéz érvényt szereznie, akárcsak a nemzetközi kötelezettségeknek. Afganisztán az ENSZ Kábítószer Konvenció tagja, a 1971-ben csatlakozott az ENSZ 1971. évi, pszichotropikus anyagok konvenciójához, majd az ENSZ szervezett bűnözés elleni konvenciójához. A kábítószer-kereskedelem elleni harc végett bilaterális egyezményeket kötött Kínával, Pakisztánnal, Iránnal, Türkmenisztánnal, Üzbegisztánnal és Tadzsikisztánnal. Meghirdette ötvéves Nemzeti Kábítószerellenőrzési Stratégiáját, amelyet a londoni konferencián további

ötévre kidolgozva prezentált a nemzetközi közösségnek. Az aktualizált stratégia „elvágó” megközelítéssel rendelkezik fenntartható, fokozatos visszaszorulást elérni a kábítószer-alapanyagok termesztése és termelése, valamint a kábítószer- csempészet és fogyasztás területein. Négy fő prioritást jelöl meg: elsősorban a csempészeket megcélzó törvényes eszközök, alternatív megélhetési források, gazdasági fejlesztés biztosítása, a kábítószerfüggőkkel való foglalkozás, valamint a megfelelő kormányzati intézmények kiépítése, munkájuknak hatékonyabbá tétele országos és tartományi szinten egyaránt. A hirtelen kiirtás okozta hiány – mint ezt a tálibok 2000. évi radikális intézkedéseit követően 2002-től ismét meredeken felszökő mák- és indiai kender termelés bizonyította drasztikus keresleti növekedést, valamint az árak felszökését eredményezi.

A kábítószer-kereskedelem és termelés visszaszorítása a politikai és társadalmi intézményrendszer működésének alapvető kérdésévé vált, terroristák és hadurak, ám a legtöbb család legfőbb bevétele is. Az alkaloida teremlés licenc nem garantálja az illegális szféra felszámolását, sőt, egyesek szerint a legalitás árnyékában elősegíti az illegitim struktúrák továbbélését. A termelésszerkezet átalakítása az infrastruktúra hiánya és a hasonló jövedelmet garantáló alternatív források hiánya miatt egyelőre megoldatlan problémát jelent. A máktermesztés és a kábítószer-kereskedelem visszaszorítása a legoptimistább becslések szerint is 10-15 évet vesz igénybe. Pakisztánnak 20, Thaiföldnek 30 évre volt szüksége ehhez. 2003-ban a világ ópiumtermelésének több, mint 80-85%-a, 2004-ben már 90 %-a innen származot, 2005-ben az UNODC Afganisztánt a világ vezető ópiumtermelőjének nyilvánította a vetésterület 20 %-os és a terményeredmény 2.5 %-os csökkenése ellenére. A terménymegsemmisítés vagy a gyógyászati célú ópiumlicenz – sokan azért félnek tőle, mert Afganisztán esetén így is a megtermelt ópium nagy része az illegális szférába kerülne, - helyett vagy mellett a hangsúlyt a kábítószer-alapanyag termelést előidézú strukturális tényezők felszámolására kell helyezni.

Az illegális ópiumtermelés mind oka, mind következménye Afganisztán törvényen kívüliségének, instabilitásának és a mérhetetlen szegénységnek.² Paradox

2 Pierre-Arnaud Chouvy: Afghan Opium: License to Kill. Asia Times Febr. 02, 2006.

Afganisztánt a világ azon 12 országa közé szeretné beemelni, amely licenszet kap alkaloida alapanyag gyártásra, amelyből a világ gyógyszergyárai hiánnyal küszködnek.⁵

Ugyancsak Helmand tartományban hoznak létre egy másik ezerfős harcoló egységet a 16. légitámadó dandár és az ejtőernyős ezred egységeiből Apache helikopterekkel.⁶ Adam Ingram védelmi miniszter arról tájékoztatta éppen a merényletek napján a brit parlamentet, hogy megkezdtek a Helmand tartományban bevetendő elit ejtőernyős alakulatok és helikopteres támadó egységek felkészítését. 2006 májusáig csaknem négyezer brit katona érkezik Afganisztánba, s ezzel a brit erők létszáma a 2005. december 31-i 850-ről 4.800-ra emelkedik Helmand tartományba összpontosítva. Ezek az egységek bevetethetők gerillahadviselés ellen, és részt vesznek a kábítószercsempészet elleni küzdelemben. Nem háborús hadviselésre készülnek, de helyi fegyveres konfliktus leverésére, hadurak, kábítószercsempészek, Al-Káidás terroristák, Al-Káida szövetségesek és tálibok ellen fognak harcolni. Átveszik továbbá a britek a koalíciós erők kandahári parancsnokságát 5-800 fővel, (ahol kanadai PRT létesül), innen végeznek műveleteket a kandahári tartományban és Uruzgán egy részén (ahol holland PRT alakul). Ugyancsak 5-800 fős brit erővel működtetik Kabulban a NATO erők központi parancsnokságát, hogy kiváltsák a 20.000 fős amerikai haderő csapatkivonásait. Összesen 5,700 brit katona lesz Afganisztánban, amire a britek átveszik a parancsnokságot, ez a dél-iraki brit erőknek mintegy háromnegyede. Az afganisztáni csapattelepítéssel egy időben úgy volt, hogy megkezdik a britek iraki erőik kivonását. Az Egyesült Államokat és Nagy-Britanniát kritikusaik ugyanis azzal vádolták, hogy azért nem sikerül stabilizálniuk Afganisztánt, mert idő előtt átcsoportosították Irakba „a terrorizmus elleni háború erőit”.

5 Ezek az országok a következők: Ausztrália, Kína, Csehország, Franciaország, India, Japán, Magyarország, Macedónia, Nagy-Britannia, Szlovákia, Spanyolország és Törökország. Ezek közül egyedül India állít elő nyersópiumot. Feasibility Study on Opium Licensing in Afghanistan. The Senlis Council. Drug Policy Advisory Forum. Kabul, 2005 September, 652 p

6 16. Légitámadó Dandár 3. zászlóalja, a gépágyúkkal felszerelt Apache helikopterekkel megtámogatott ejtőernyős ezred, Scimitar és Spartan páncélosjárművek a Household Cavalrytól, a 7. ejtőernyős ezred könnyűlövész egysége, Desert Hawk támadó helikopterek a királyi tüzérség 32. ezredétől, valamint a brit királyi légierő (RAF) Harrier gépei a kandahári légibázison, mindaddig, míg fel nem váltja őket a holland királyi légierő.

Tavasszal négyezer amerikai katona hagyja el Afganisztánt, ezt a 2006 év során később további csapatkivonások követik. Ezt az űrt kitöltendő, a britek a nemzetközösség tagállamaival és más országokkal is új szövetségről, harcoló egységek közös felállításáról tárgyalnak. Nagy-Britannia felkelés-ellenes koalíciót⁷ kíván létrehozni az amerikai erők részleges kivonását követően, gerillahadviselés ellen kiképzett speciális erőkből. November 14-én döntött minderről a brit parlament azon ülésén, ahol John Reid védelmi államtitkár hosszútávú afganisztáni brit szerepvállalásról beszélt.

A londoni merényletek, II. Erzsébet brit királynő megfenyegetése és a helmandi merényletek összefüggnek. 2006 végéig Nagy-Britannia kivonja erőit Dél-Irakkból, és átadja a déli körzet parancsnokságát az iraki erőknek. Ellenben fokozza afganisztáni szerepvállalását. Az Al-Káida ugyanúgy keríti körül a briteket, és a kanadait⁸, mint annak idején a spanyolokat. A négyezer főt meghaladó csapatmegerősítés bejelentésének másnapján, január 27-én Helmand tartományban országúti bomba ölt meg afgán rendőröket.

Maga Dadullah molla, a legprominensebb tálib vezető vállalta a felelősséget a merényletekért. Az üzenet világos: ízelítő, hogy mi vár az ISAF erőkre délen, valamint az, hogy már Kabul sem jelenti az idegenek számára a biztonság szigetét, ide is elér a felkelők keze. Az, hogy a második legmagasabb rangú tálib vezető nyilatkozott, nyílt hadüzenetnek tekinthető: most már nemcsak a kollaboráns afgánok puhább célpontjait, de magukat a nemzetközi erőket veszik célba. 2006. január 15-én Kandahárban öngyilkos merénylő robbanószerrel megpakolt járművével kanadai katonai konvojba hajtott. A támadás során egy magasrangú kanadai diplomata – a helyi PRT polgári vezetője – életét vesztette. Ezt követően több merénylet célzott meg a britek mellett kanadaiakat is.

Ma már a nemzetközi közösség számára világos, és ennek a britek szószólói, hogy Afganisztán hosszabb távú nemzetközi katonai jelenlétet igényel, mint Irak, különben

7 Ahmed Rashid: Questions the Army Must Ask Before Going into Afghanistan. „The Telegraph” (UK) November 16, 2005

8 2006. január 15-én Kandahárban öngyilkos merénylő járművével kanadai katonai konvojba rohant, aminek következtében egy magas rangú kanadai diplomata életét vesztette, két kanadai katona súlyosan megsebesült.

visszasüllyed az anarchiába.

A holland döntés

A kanadaiak 2005 őszén már felszámolták Camp Juliant, dél-kabuli bázisukat, és elhelyezkedtek a déli Kandahárban, a hollandok az északi Baghlán tartományi PRT-jüket cserélnék déli, Uruzgán tartományi PRT-re. Terveik szerint a baghláni PRT-t a magyaroknak szeretnék átadni. A magyar kormány azonban nem hozza meg végleges döntését a PRT ügyében, ezt a 2006 áprilisi országgyűlési választásokat követően megalakuló új kormányra bízta. A holland erők számát 950-ről 1.300-ra növelik, zömük Uruzgánba és részben Kandahárba kerül. Míg a holland kormány december 25-én volt hivatott jóváhagyni az új feladatot, ám a D66 koalíciós párt két miniszterének fenntartásai miatt a végső döntést februárban a parlament hozta meg. A párt ellenezte a holland erők déli szerepének kiterjesztését, ám támogatja északon továbbra is a holland szerepvállalást, illetve holland részvételt a Tartós Szabadság műveletben, ám ellenzi a békefenntartó és a harci funkciók együttes alkalmazását.⁹

Úgy tűnik, a hollandoknak fontosabb volt a legveszélyesebb etnikai és vallási milíciák kereszttüzében fekvő, legproblematisabb és legvédtelenebb Pul-i Khumri bázis feladása Baghlán tartományban, mintsem végiggondolták volna az Uruzganban rájuk váró, összetettebb, és részben más típusú feladatok következményeit. Január 9-én Jaap de Hoop Scheffer a NATO főtitkára, személy szerint maga is holland, sürgette a holland parlamentet, hogy hozza meg mielőbb döntését. Nagy meglepetésre a holland vezérkari főnök nem sokkal ezt követően erős hangnemben bírálta, hatástalannak nevezte a koalíciós erők, főleg az amerikaiak uruzgáni tevékenységét, „felszínes hozzáállásukat és hirtelen exit stratégia keresésüket”.

⁹ Az ellenzők úgy vélték, délre helyezésükkel a holland csapatok ellenőrizhetetlen helyzetet örökölnék. Az amerikaiak el akarják hagyni a terepet, mielőtt bevégezték volna feladatukat, ám kevésbé sötét a kép a közvélemény előtt, ha ott vannak a hollandok. Mi nem akarunk efféle politikai játszmákban részt venni, nem akarjuk felmosni a padlót, amikor a csap még folyik. Á

Hollandia hezitálása dominóeffektust vonhatott volna maga után. Ennek következtében nemcsak a magyar kormány nem tudott döntést hozni saját PRT-jéről.¹⁰ Ausztrália 300 fős, újjáépítést végző erőket küldene az Uruzgán tartomány központjában, Tarin Kotban felállítandó holland PRT-be. Ám a rekonstrukciós erők biztonságának szavatolása a holland katonák feladata lenne. Az ausztrál média azt sugallta, hogy a hollandok nélkül az ausztrálok sem mehetnek. Ausztrália a londoni konferencián az eredeti háromszázfős felajánlását további kétszáz katonával megtoldotta. A holland visszalépés esetén megcsinálnák a britekkel vagy az amerikaiakkal közösen Tarin Kotban a PRT-t- jelentette ki a londoni konferencián az ausztrál külügyminiszter.

A hollandok még mindig annak a megrázkódtatásnak a hatása alatt álltak, ami tíz éve Serebnyicában történt velük, ahol a szerb csapatok bekerítették a holland békefenntartókat és kvázi-túszokként, tehetetlenül kellett végignézniük, ahogyan a szerbek összeterelelik a muszlim lakosságot, majd lemészárolják őket. Ez a holland közvélemény nemzeti megaláztatásként élte meg.

2006. február 2-án a holland parlament jóváhagyta az 1400 fős afganisztáni csapatküldést Tarin Kotba. A kormányválság veszélye elhárult. A kisebbik koalíciós párt, a liberális D66 vezetője Boris Dittrich lemondott a döntést követően.

„Azok a különböző feltételek, amelyeket a NATO országok részvételükhöz kötnek, valamint a békefenntartó és békekikényszerítő feladatok, sőt a PRT-k működtetésének eltérő értelmezése, a merőben eltérő hazai szolgálati szabályzatok és eltérő hazai törvényi környezet az Európai Unió országai részéről igen nagy politikai bizonytalansági kockázatot jelentenek.”-fogalmazza meg Gerard Baker, a londoni Times glosszaírója a brit bírálatot.¹¹

¹⁰ Ma már belátható, hogy a merényletek áttérjedtek északra is, ráadásul az etnikai konfliktusokkal terhelt északon a Balkán-szindróma jelentkezésének nagy a veszélye. Az etnikailag homogén délen ez a veszély nem áll fenn, ott azonban a felkeléstől terhelt régióban egy, harci feladatot nem vállaló PRT mérete is sokkal nagyobb kell, hogy legyen. A jelenleg 175-178 katonával Afganisztánban jelenlévő Magyarország számára akárcsak egy, déli viszonylatban közepesnél kisebbnek mondható, ötszáz fős PRT felállítása is elviselhetetlen teher lenne. A megoldás etnikailag homogén térségben más országgal együtt, társas PRT lehetne.

¹¹ Gerard Baker cikke a The Times 2006. január 23-i számában.

Noha az afganisztáni elkötelezettségről Irakkal ellentétben a németeknek is az a véleményük, hogy a nemzetközi közösségnek hossz távon jelen kell lennie, ám Németország, Franciaország és Spanyolország nem kívánnak harcolni a Bush-adminisztráció „terrorizmus elleni háborújában”¹².

Dánia 190 fővel növeli csapatai számát, így azok elérik a 360-at. Főleg a légiforgalom ellenőrzése, légiszállítás a feladatuk. A svédek további száz főt küldenek Mazár-i Sarifba, ahol jelenleg még brit parancsnokság van. A svéd parlament 375 főre emelte és 24 hónapra meghosszabbította az engedélyezett katonai kontingens létszámát és határidejét.

Koordináció és új struktúrák

A NATO fő katonai döntéshozó szerve november 14-én arról döntött, hogy az ISAF békefenntartó erői szorosabb együttműködést hoznak létre a felkelők ellen küzdő, az Egyesült Államok vezette koalíciós erőkkel. A NATO katonai bizottságának megállapodása, amelynek még el kell nyernie a politikai döntéshozók jóváhagyását, egy 2004-ben kirobbant vitát zár le, amikor Németország, Franciaország és más országok megakadályozták annak a javaslatnak a keresztülvitelét, hogy vonják össze az ISAF és a koalíciós erőket közös NATO parancsnokság alatt.

A NATO 2003-ban vette át az ISAF parancsnokságát. Az ISAF-NATO erők 2006-os déli kiterjesztése magasabb szintű koordinációt és együttműködést igényel a NATO és az amerikai erők között. Másrészt viszont a NATO elsősorban a helyi kormányzatot segíti a belső biztonság helyreállításában, más nemzetközi szervezetekkel összehangolva tevékenységét. Ebből adódóan annak ellenére, hogy a katonák a háborút követő ujjaépítésen fáradoznak, e tapasztalatok révén erősíteni kell a szervezet

12 Richard Norton-Taylor: Britain Isolated over Role in Afghanistan. – Allies Reluctant to Get Involved in War of Terror. – Tribal Feuds and Opium Trade Hinder Peacekeeping. "The Guardian" (UK) Friday, November 4, 2005.

válságmegelőző képsségeit is. Berlin, Párizs ragaszkodik az eredeti békefenntartó feladatok megtartásához, azon az állasponton vannak, hogy a NATO erőknél távol kell magukat tartani a felkelők elleni veszélyes harctól, amit a koalíciós erők a Tartós Szabadság hadművelet keretében folytatnak. A szeptember 18-i afganisztáni törvényhozási választásokat követően közeledés várható az amerikai-német kapcsolatok terén, legalább is katonai téren és a NATO keretein belül, mert abban a tekintetben, hogy milyen afgán politikai erőket támogatnak, az Amerikai Egyesült Államok és az EU stratégiája, taktikája markánsan eltér. Németország, az iraki háború fő ellenzője és bírálója, ellenben az afganisztáni ISAF műveletek fő támogatója. Ezzel szemben több ISAF tag is, Nagy-Britanniával az élen ragaszkodik hozzá, hogy a NATO által vezetett erőknek a közvetlen harcra is készen kell állniuk.

A február 3-án Helmand tartomány Szangín járásában kirobbant ütközet már nem gerillarajtaütés volt, hanem több száz fős, nagy csata, ahol több száz tálib harcos menekülésre késztetett több száz afgán kormánykatonát és rendőrt, és csak amerikai bombázással lehetett a csatát szétoszlatni. Ez mutatja, hogy a britek Helmandban mivel szembesülnek.

A kompromisszumos terv értelmében a NATO egységes parancsnokságot hoz létre egylánc-rendszerű irányítással egy közös ISAF parancsnok vezetése alatt, ám helyettese felel a felkelésellenes harc irányításáért. Ennek értelmében a felkelők üldözése feladatának java továbbra is az amerikai erőkre hárul. A délre való kiterjesztéssel egyidőben a 2005 végén 9.000 fős ISAF erők létszámát 15.000-re növelik, figyelembe véve a keletre kiterjedés további fázisát is. A Katonai Bizottság szeretné átfogalmazni a szolgálati szabályzatot, tekintetbe véve, hogy veszélyesebb területen a csapatoknak hogyan kell reagálniuk támadásokra. A kiterjesztési terv értelmében brit, holland és kanadai csapatok vezetik a déli kiterjeszkedést, míg a németek a franciákkal és törökökkel északon, az olaszok és spanyolok közösen nyugaton helyezkednek el.¹³

13 Justin Huggler: The War with no End. „The Independent” (UK) November 15, 2005

Változó feladataink az afganisztáni katonai misszióban

A béketeremtés fontos eleme, a nemzetközi közösség részéről a politikai intézményrendszer, a hatékony kormányzás, a parlamentarizmus intézményei és a politikai pártstruktúra kiépítésében nyújtott segítség. Sajátos biztonságpolitikai imperativusz, hogy mind a politikai, mind a katonai konszolidációhoz hatékony törzsi politika kell, hogy járuljon. Afganisztánban a PRT-k fő helyi partnerei a törzsi, nemzeti tanácsok. A törzseket nem történelmi anachronizmusnak kell tekinteni, hanem modernizáló erőnek, amely felhasználható a Durand-vonal túloldalán a pastun és beludz törzsi ügynökségeken működő modern, szekularizált nacionalista politikai pártok bázisának, a nemzetközi és helyi terrorizmus, iszlám radikalizmus elleni harc minden külföldi hadseregénél sokkal hatékonyabb eszközének. Helyes törzsi politika esetén délen, veszélyesnek mondott övezetekben inkább lehet feladatot vállalni, mint az etnikailag és vallásilag tagoltabb és megosztottabb északi régiókban.

Az egy régióra koncentrált katonai jelenlétünk lenne kívánatos, mint új felajánlás. Mivel az etnikailag igen heterogén északon sokkal veszélyesebb tartományi rekonstrukciós csoportot létrehozni, mint az etnikailag és vallásilag homogén délen, ahol helyes törzsi politikával a helyi lakossággal biztosítható a modus vivendi. Baghlán ellenben északon is a legveszélyesebb tartomány, a legveszélyesebb tádzsik, hazara és iszmáilita milíciák csatározásának középpontja. Ami a helyi személyi kapcsolatokat illeti, azokat jobb előről felépíteni, mint más nemzeteknek a helyi erőkkal elrontott kapcsolatait átvenni. Gyakori továbbá, hogy korábbi szövetségeseik, kétes mudzsáhíd tanzímok tukmálnak a nyugatiakra helyi ellátási struktúrákat, tolmácsokat, akik a külföldieket szervezetük megbízásából jól kézben tartják, esetleg megvezetik, de feltétlenül kihasználják külföldi alkalmazóikat.

Ami a déli PRT-k nagyobb kiterjedését illeti, társbérletben megoldható lehetne, például a csehekkel, akik harcoló alakulatot küldenek a koalíciós erőkel, vagy a románokkal, akik már régóta szintén délen vannak harcoló csapategységeikkel. Ne legyen

a magyar kormánynak egy, a pastun délen felajánlott PRT állítás feladatával szemben több fenntartása, mint a bonyolultabb és nem kevésbé turbulens északon.

A NATO-nak további, a politikai intézményrendszert erősítő feladataiból pedig EU-s keretekben, vagy nem-kormányzati szereplők bevonásával, - mint például a Budapesten és Kabulban bejegyzett Afganisztánért Alapítvány -, pályázati keretek felhasználásával is kivehetjük a részünket mindaddig, amíg a PRT meg nem erősíthető (az első telepítési fázisban még nyilvánvalóan nem) civil elemekkel.

Konklúzió

A NATO számára pedig a bipoláris világrend megszűnését követően a szervezet új feladatai e távoli vidéken nemcsak a szervezet önigazolását jelentik, de hazai terepen a terrorizmus, a szervezett bűnözés és a kábítószer-kereskedelem elleni küzdelem elleni küzdelem sikerének zálogát is. Ilyetén e misszióban való részvétel Magyarország nem a szövetség oltárán bemutatandó áldozat, hanem közvetett formában megnyilvánuló, közvetlen nemzeti érdek.

E feladatok messze tovább nyúlnak a londoni konferencia 2010-ig adott mandátumán, évtizedes, esetleg több évtizedes, de mindenképpen hosszútávú afganisztáni elkötelezettséget jelentve, mint saját biztonságunkba való hosszútávú befektetés.

Irodalom

- 1./ Ahmed Rashid: Questions the Army Must Ask Before Going into Afghanistan.
„The Telegraph” (UK) November 16, 2005
- 2./ Baker, Gerard: The Times January 23. 2006.
- 3./ Chouvy, Pierre-Arnaud: Afghan Opium: License to Kill. Asia Times Febr. 02, 2006.
- 4./ Clarke, Michael: It Seemed Like a Good Idea at the Time. Time, Febr. 6. 2006.
- 5./ Graff, James: Old Alliance, New Challenges. Time, Febr. 6. 2006.
- 6./ Justin Huggler: The War with no End. „The Independent” (UK) November 15, 2005
- 7./ Islamic Republic of Afghanistan Ministry of Counter-Narcotics: National Drug Control Strategy. Kabul, January 2006
- 8./ Katona Magda: Afganisztán Bonn után, London előtt. Új Honvédségi Szemle, 2005/12
- 9./ Norton-Taylor, Richard: Britain Isolated over Role in Aafghanistan. – Allies Reluctant to Get Involved in War of Terror. – Tribal Feuds and Opium Trade Hinder Peacekeeping. “The Guardian” (UK) Friday, November 4, 2005.
- 10./ The Senlis Council. Drug Policy Advisory Forum. Kabul, 2005 September, 652 p

Készült: 125 példányban
A kiadásért felel: Dr. Pintér István
Szerkesztési munkák: PR Stúdió May
Nyomdai munkák: CPD Copy Kft.